

Fu'u 'Akau Fakamo'oní

Ko e hā 'ene 'uhinga ke ma'u ha fakamo'oní?

Fai 'e Maryssa Dennis

Ngaahi Makasini 'o e Siasí
Makatu'unga 'i ha talanoa mo'oní

Na'e hū atu 'a 'Ilisa
ki he Palaimelí
'o tangutu he tafa'aki
hono kaungāme'a ko
'Amaní.

"Mālō e lelei!"

Ko Sisitā Lusou ange
ia. "Tau kamata 'aki
ha hiva."

Na'e hiva 'a 'Ilisa mo
'ene kalasí. "Ko e tuí ko
ha 'akau: 'e tupu 'o ka tō"
(*Tohi Hiva 'a e Fānaú*, 50).

Na'e tufa ange 'e Sisitā Lusou
ha pepa mo e kala. Na'á ne pehē,
"Fakakaukau ki he'etau hiva." "I ho'o tō
ho'o tenga 'o e tuí, 'oku tupu ia ko ha faka-
mo'oní. Sai, tā leva he taimí ni e fōtunga ho'o fakamo'oní
kapau na ko ha fu'u 'akau."

Na'e sio fakamama'u 'a 'Ilisa ki he'ene la'ipepá. Na'e
kamata tā valivali e toengá. Na'e fakasiosio 'a 'Ilisa ki he
tā valivali 'a 'Amaní. Na'e sino hangatonu 'ene fu'u 'akau
pea lahi hono ngaahi laú. Na'e hangē ia ko e pāsili na'e
tupu he fakafaletolo 'i honau fale nofo totongí. Mahalo
na'e fōtunga pehē pē mo 'ene fakamo'oní! Na'á ne to'o
'ene kalá pea tā valivali ha me'a tatau mo iá.

Na'e pehē 'e Sisitā Lusou, "Kātaki 'o kumi 'i homou
folofolá ki he 'Alamā 32."

Na'a nau lau fekau'aki mo hono tō ha tenga 'i ho lotó
pea ongo'i 'ene tupulakí. Na'e sio 'a 'Ilisa ki he'ene fu'u
'akau fakamo'oní. Na'e 'i ai nai ha'ane fakamo'oní? Ko e
hā koā 'ene 'uhingá? Na'á ne fie fehu'i ka na'á ne ongo'i
fakamā'ia.

'I he 'osi 'a e kalasí, na'e ha'u leva 'a Sisitā Lusou kia
'Ilisa.

"Hangē 'oku 'i ai ha me'a 'oku mo'ua ki ai ho faka-
kaukau. 'Oku 'i ai ha me'a 'oku hoko?" Ko e fehu'i ange
ia 'a Sisitā Lusou.

Na'e toe hila hifo 'a 'Ilisa ki he'ene tā valivalí. "Oku 'ikai
ke u fakapapu'i 'oku 'i ai ha'aku fakamo'oní. 'Oku 'ikai

ke u 'ilo'i mo'oní pe 'oku
'uhinga ia ki he hā."

Na'e malimali
anga'ofa ange 'a Sisitā
Lusou kia 'Ilisa. "Sai
pē ia. 'Okú ke mana-
tu'i e tuí?"

Na'e kamokamo
'a 'Ilisa. "Ko e tui ki ha
me'a 'oku 'ikai ke tau lava
'o mamata ki ai?"

"Ko ia!" Ko Sisitā Lusou
ange ia. Ko e hā ha ngaahi
me'a 'okú ke tui ki ai?"

Ko ha fehu'i faingofua ia. "Oku
ou tui ki he Tamai Hēvaní mo Sisū Kalaisi.
'Oku ou 'ilo'i 'okú Na 'ofa 'iate au."

Na'e malimali 'a Sisitā Lusou. "Na'á ke toki vahevahe
pē ho fakamo'oní! Ko e fakamo'oní 'a e me'a 'okú ke tui
ki ai fekau'aki mo e ongoongoleléi."

Na'e fakakaukau 'a 'Ilisa ki ai. "Oku 'osi 'i ai 'eku faka-
mo'oní 'a'aku?"

"Io!" Na'e puke hake 'e Sisitā Lusou 'ene folofolá.
"Pea 'okú ke manatu'i e me'a na'a tau lau he 'aho ní?
'Okú ke fu'ifu'i 'a e tengá 'i hono fai e ngaahi me'a
hangē ko e ha'u ki he lotú. 'E tupulaki leva ho faka-
mo'oní ke mālohi ange."

Na'e ongo'i 'e 'Ilisa hangē ne mahino kiate iá. "Ko e
'uhinga ia na'a tau tā ai 'etau ngaahi fakamo'oní ko ha
fu'u 'akau?"

Na'e pehē 'e Sisitā Lusou, "Ko ia. Koe'uhí 'oku tupu
māmālie 'a e fu'u 'akau. "Oku pehē pē 'a e ngaahi faka-
mo'oní. 'Oku 'ikai ke fa'a ma'u ia 'i ha taimi pē 'e taha.
'Oku tupulaki māmālie ia."

Na'e ongo'i fiemālie 'a 'Ilisa ki he fu'u 'akau na'á ne
taá. 'I he'ene a'u ki 'apí, na'á ne tohi "Ko 'Eku Fu'u 'Akau
Fakamo'oní" he tafa'aki 'o 'ene tā valivalí. Na'á ne tautau
ia hono ve'e mohengá. Na'á ne 'ilo na'e 'osi tupulaki 'ene
fakamo'oní. Pea na'á ne loto ke kei muimui kia Sisū kae
lava ke tupulaki ia 'o lahi ange! ●

**KO HONO
FAKATUPULAKI HO'O
FAKAMO'ONÍ**

Ko e
fakamo'oní
'a e me'a 'okú ke tui 'oku
mo'oní, hangē ko e "'Oku 'ofa 'a e
'Otuá 'iate au" pe "'Oku ou tui 'oku
ta'engata e fāmilí."

'Oku fie ma'u
'e he 'akau
'a e vai mo e la'ā kae lava
ke tupu. 'Oku hangē 'a e ngaahi
folofolá, lotú, mo e siasí ko e vai
mo e maama ki he'etau ngaahi
fakamo'oní.

'Oku fakamālohia
'a e 'akau 'e he
ngaahi aká.
Tau tauhi mu'a 'etau ngaahi
fakamo'oní ke mālohi 'aki hono
manatua e Tamai Hēvaní mo Sisū
he 'aho kotoa pē!

Hangē
ko e 'akau,
'oku tupulaki e ngaahi fakamo'oní
e tokotaha kotoa pē 'i ha ngaahi taimi
kehekehe. 'Oku hōifua e Tamai Hēvaní 'i he
taimi 'oku ki'i tupulaki ai ho'o 'ilo.

NGAAHI TĀ FAKATĀTA A CAROLINA FARIAS